

Κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με σκοπό την επικοινωνία πολιτικού χαρακτήρα

1. Γενικές αρχές

Πολιτική είναι η επικοινωνία που πραγματοποιείται για την προώθηση πολιτικών ιδεών, προγραμμάτων δράσης ή άλλων δραστηριοτήτων με σκοπό την υποστήριξή τους και τη διαμόρφωση πολιτικής συμπεριφοράς. Η πολιτική επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιείται με ποικίλους τρόπους, όπως η άμεση παρουσίαση των πολιτικών ιδεών ή η συμπερίληψή τους σε ενημερωτικό δελτίο, η πρόσκληση ανάγνωσής τους σε ιστοσελίδα ή η πρόσκληση συμμετοχής σε κάποια εκδήλωση ή δραστηριότητα.

Η πολιτική επικοινωνία ενδιαφέρει από την άποψη της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, εφόσον οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται προϋποθέτουν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, όπως ονοματεπωνύμων, ταχυδρομικών διευθύνσεων, τηλεφωνικών αριθμών, διευθύνσεων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Πραγματοποιείται σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο, προεκλογική ή μη, από πολιτικά κόμματα, βουλευτές, ευρωβουλευτές, παρατάξεις και κατόχους αιρετών θέσεων στην τοπική αυτοδιοίκηση ή υποψηφίους στις βουλευτικές εκλογές, τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τα πρόσωπα αυτά καθίστανται υπεύθυνοι επεξεργασίας, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, άρθρο 4, παρ. 7) εφόσον ορίζουν το σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας. Για παράδειγμα, όταν ο βουλευτής ή ο υποψήφιος βουλευτής λαμβάνει δεδομένα από το πολιτικό κόμμα και τα επεξεργάζεται για προσωπική του πολιτική επικοινωνία, καθίσταται και αυτός υπεύθυνος επεξεργασίας. Με την ιδιότητα αυτή πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την τήρηση των υποχρεώσεών τους και των κανόνων επεξεργασίας.

Στις περιπτώσεις που μέρος της επεξεργασίας ανατίθεται σε εκτελούντα την επεξεργασία, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, (άρθρο 4, παρ. 8), π.χ. στην εταιρεία που αναλαμβάνει την αποστολή των επιστολών ή των ηλεκτρονικών μηνυμάτων SMS, ο εκτελών έχει επίσης τις προβλεπόμενες από τον Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 υποχρεώσεις.

Σημειώνεται ότι το παρόν κείμενο κατευθυντήριων οδηγιών δεν αφορά την επικοινωνία που πραγματοποιείται από άλλους κοινωνικούς ή επαγγελματικούς φορείς, όπως είναι τα επιμελητήρια, οι σύλλογοι επαγγελματιών και οι συνδικαλιστικές ενώσεις.

2. Πολιτική επικοινωνία μέσω τηλεφωνικών κλήσεων με ανθρώπινη παρέμβαση

Η πολιτική επικοινωνία μέσω τηλεφωνικών κλήσεων με ανθρώπινη παρέμβαση επιτρέπεται με συγκατάθεση των υποκειμένων (άρθρο 6, παρ. 1 α) του ΓΚΠΔ) για την επεξεργασία δεδομένων τους για το συγκεκριμένο σκοπό. Βλέπε σχετικά κατωτέρω κεφάλαιο 5 «Συγκατάθεση υποκειμένου για πολιτική επικοινωνία».

Οι τηλεφωνικές κλήσεις πολιτικού περιεχομένου με ανθρώπινη παρέμβαση που πραγματοποιούνται μέσω δημοσίων δικτύων επικοινωνιών επιτρέπονται και χωρίς συγκατάθεση του υποκειμένου, εκτός αν ο καλούμενος έχει προηγουμένως δηλώσει ότι δεν επιθυμεί να δέχεται τέτοιες κλήσεις (σύστημα «opt-out»), σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 2 του ν. 3471/2006, όπως ισχύει.

Οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 11 παρ. 2 του ν. 3471/2006, όπως ισχύει, πρέπει να συντρέχουν ώστε να προκύπτει ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, βάσει του άρθρου 6 παρ. στ' του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 και για την πολιτική επικοινωνία μέσω τηλεφωνικών κλήσεων με ανθρώπινη παρέμβαση που πραγματοποιούνται μέσω υπηρεσιών «της κοινωνίας των πληροφοριών»¹ π.χ Viber, Whatsapp, Skype, FaceTime, κτλ. όταν οι κλήσεις πραγματοποιούνται σε τηλεφωνικούς αριθμούς που ανήκουν σε συνδρομητές του δημοσίου δικτύου επικοινωνιών.

Σύμφωνα με το σύστημα «opt-out», τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα μπορούν να απευθύνουν τις αντιρρήσεις τους, όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων τους, είτε ειδικά, απευθείας στον υπεύθυνο επεξεργασίας, είτε γενικά, μέσω της εγγραφής τους στον ειδικό κατάλογο συνδρομητών του εκάστοτε παρόχου τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, άρθρο 11 παρ. 2 του ν. 3471/2006, όπως ισχύει). Ο συνδρομητής μπορεί να δηλώσει ατελώς στον δικό του πάροχο ότι δεν επιθυμεί να λαμβάνει τηλεφωνήματα για απευθείας εμπορική προώθηση. Ο κάθε πάροχος υποχρεούται να τηρεί δημόσιο μητρώο με αυτές τις δηλώσεις (μητρώο «opt-out»), στο οποίο έχει πρόσβαση όποιος ενδιαφέρεται να το χρησιμοποιήσει για πολιτική επικοινωνία.

Για την πολιτική επικοινωνία μέσω τηλεφωνικών κλήσεων με ανθρώπινη παρέμβαση οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να λαμβάνουν από όλους τους παρόχους επικαιροποιημένα αντίγραφα των μητρώων του άρθρου 11 του ν. 3471/2006 και να εξασφαλίζουν ότι έχουν διαθέσιμες τις δηλώσεις των συνδρομητών που έχουν πραγματοποιηθεί έως τριάντα ημέρες πριν από την πραγματοποίηση της τηλεφωνικής κλήσης.

2.1 Ειδικές προϋποθέσεις για άσκηση δικαιωμάτων

Κατά τη διενέργεια μιας τηλεφωνικής κλήσης ο καλών πρέπει να ενημερώνει για την ταυτότητά του υπευθύνου και την ταυτότητα εκτελούντα όταν η κλήση πραγματοποιείται

¹ Βλέπε άρθρο 4 παρ. 25 Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679

από εκτελούντα, να μην αποκρύπτει ή παραποιεί τον αριθμό καλούντος και να ενημερώνει τουλάχιστον για τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης.

Σημειώνεται ότι η άσκηση του δικαιώματος διαγραφής έναντι ενός υπευθύνου επεξεργασίας δεν πρέπει να συγχέεται με την εγγραφή στο μητρώο του άρθρου. 11 του ν. 3471/2006, καθότι η δεύτερη υποδηλώνει βούληση του συνδρομητή να εξαιρείται ο αριθμός του από κάθε τηλεφωνική προωθητική ενέργεια οποιουδήποτε υπευθύνου επεξεργασίας, και όχι ενός συγκεκριμένου.

3. Πολιτική επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικών μέσων χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση

Περιλαμβάνονται τα ακόλουθα μέσα:

- (α) Σύντομα γραπτά μηνύματα (SMS) και μηνύματα πολυμέσων (MMS)
- (β) Μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)
- (γ) Ηλεκτρονικά μηνύματα που αποστέλλονται μέσω εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων υπηρεσιών «της κοινωνίας των πληροφοριών» π.χ Viber, Whatsapp, Skype, Facebook Messenger, FaceTime, κτλ
- (δ) Επικοινωνία μέσω τηλεομοιοτυπίας (φαξ)
- (ε) Αυτόματες τηλεφωνικές κλήσεις, κατά τις οποίες με την αποδοχή της κλήσης ακούγεται μαγνητοφωνημένο μήνυμα
- (στ) Φωνητικά μηνύματα που αποθηκεύονται μέσω υπηρεσίας αυτόματου τηλεφωνητή

Όταν η πολιτική επικοινωνία πραγματοποιείται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, μέσω δημοσίων δικτύων επικοινωνίας, η επικοινωνία προϋποθέτει, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 ν. 3471/2006, όπως ισχύει, την προηγούμενη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου, όπως ισχύει.

Στην περίπτωση εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων υπηρεσιών «της κοινωνίας των πληροφοριών», κατά την ανωτέρω κατηγορία (γ), για την επικοινωνία πρέπει επίσης είτε να υπάρχει η προηγούμενη συγκατάθεση του υποκειμένου, βάσει του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 είτε να συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 11 παρ. 3 του ν. 3471/2006, όπως ισχύει, ώστε να προκύπτει ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, βάσει του άρθρου 6 παρ. στ' του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679. Η λήψη της συγκατάθεσης είναι απαραίτητη ακόμα και όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει στη διάθεσή του τα ηλεκτρονικά στοιχεία επικοινωνίας από νόμιμες πηγές, όπως για παράδειγμα τους τηλεφωνικούς αριθμούς από τον τηλεφωνικό κατάλογο. Βλέπε σχετικά κατωτέρω κεφάλαιο 5 «Συγκατάθεση υποκειμένου για πολιτική επικοινωνία».

Επιτρέπεται η πολιτική επικοινωνία με χρήση ηλεκτρονικών μέσων χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων μόνο εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) Τα στοιχεία επικοινωνίας έχουν αποκτηθεί νομίμως στο πλαίσιο προηγούμενης, παρόμοιας επαφής με τα υποκείμενα των δεδομένων, και το υποκείμενο κατά τη συλλογή των δεδομένων ενημερώθηκε για τη χρήση τους με σκοπό την πολιτική επικοινωνία και δεν εξέφρασε αντίρρηση για αυτή τη χρήση. Η προηγούμενη επαφή δεν είναι απαραίτητο να έχει αμιγώς πολιτικό χαρακτήρα, Π.χ. είναι νόμιμη η αποστολή μηνυμάτων όταν τα στοιχεία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου συλλέχθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενης πρόσκλησης για συμμετοχή σε κάποια εκδήλωση ή δράση, ανεξαρτήτως του πολιτικού χαρακτήρα της. Αντιθέτως, δεν θεωρείται ότι συνιστά παρόμοια επαφή και δεν είναι νόμιμη η χρήση των ηλεκτρονικών στοιχείων επικοινωνίας προς το σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας όταν τα στοιχεία αυτά αποκτήθηκαν στο πλαίσιο επαγγελματικής σχέσης, όπως για παράδειγμα η χρήση του αρχείου πελατών από υποψήφιο βουλευτή.

(β) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να ασκεί το δικαίωμα αντίρρησης με τρόπο εύκολο και σαφή, και αυτό σε κάθε μήνυμα πολιτικής επικοινωνίας.

Σημειώνεται ότι η σχέση φίλου ή ακολούθου σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης δικαιολογεί την αποστολή ενός πρώτου μηνύματος μέσω του οποίου ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποψήφιος ή κόμμα, κατόπιν σχετικής ενημέρωσης, μπορεί να ζητήσει τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων για τη λήψη προσωπικών μηνυμάτων πολιτικού περιεχομένου δια του ίδιου μέσου κοινωνικής δικτύωσης.

3.1 Ειδικές προϋποθέσεις για άσκηση δικαιωμάτων υποκειμένων

Σε κάθε επικοινωνία απαιτείται να αναφέρεται ευδιάκριτα και σαφώς η ταυτότητα του αποστολέα ή του προσώπου προς όφελος του οποίου αποστέλλεται το μήνυμα, καθώς επίσης και μια έγκυρη διεύθυνση στην οποία ο αποδέκτης του μηνύματος μπορεί να ζητεί τον τερματισμό της επικοινωνίας.

4. Πολιτική επικοινωνία μέσω ταχυδρομείου

Νομική βάση για την πολιτική επικοινωνία μέσω ταχυδρομείου μπορεί να αποτελέσει:

(α) Η συγκατάθεση των υποκειμένων (άρθρο 6, παρ. 1 α) του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την επεξεργασία δεδομένων τους για το συγκεκριμένο σκοπό. Βλέπε σχετικά ανωτέρω κεφάλαιο 5 «Συγκατάθεση υποκειμένου για πολιτική επικοινωνία».

(β) Το έννομο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας (άρθρο 6, παρ. 1 στ) του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679) εφόσον πρόκειται για απλά δεδομένα τα οποία προέρχονται από νόμιμες πηγές, δηλαδή συλλέχθηκαν με νόμιμο τρόπο και η χρήση τους δεν είναι ασυμβίβαστη με το σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας.

Τέτοιες πηγές είναι οι εξής:

(α) Οι δημόσια προσβάσιμοι κατάλογοι, τηλεφωνικοί (π.χ. ο κατάλογος του ΟΤΕ), επαγγελματικοί κατάλογοι (π.χ. ο Χρυσός Οδηγός), οι κατάλογοι εμπορικών εκθέσεων καθώς και μητρώα που καθίστανται εκ του νόμου δημόσια προσβάσιμα (π.χ. το Γενικό Εμπορικό Μητρώο σύμφωνα με τα άρθρα 5 παρ. 9 και 16 παρ. 1, όπως ισχύουν, ν. 3419/2005). Δεν θεωρούνται δημόσια προσβάσιμοι κατάλογοι, αυτοί που έχουν συγκροτηθεί χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις ακόμα και αν είναι διαθέσιμοι μέσω του διαδικτύου (π.χ. κατάλογοι με στοιχεία επικοινωνίας που έχουν συλλεχθεί χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων).

(β) Οι εκλογικοί κατάλογοι αποτελούν νόμιμη πηγή σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 5 και 6 ν.32623/1998 και το άρθρο 23 του κωδικοποιητικού π.δ. 96/2007 υπό τις εξής κατά νόμο προϋποθέσεις: Τα κόμματα λαμβάνουν πλήρη σειρά των εκλογικών καταλόγων, οι βουλευτές, ευρωβουλευτές, κάτοχοι αιρετών θέσεων στην τοπική αυτοδιοίκηση και οι υποψήφιοι λαμβάνουν απόσπασμα για την εκλογική περιφέρεια, στην οποία έχουν εκλεγεί ή είναι υποψήφιοι. Οι κατάλογοι χορηγούνται αποκλειστικώς για εκλογική χρήση ενώ η παραχώρηση και η χρήση τους για άλλο σκοπό ή από οποιονδήποτε τρίτο απαγορεύεται. Κατά συνέπεια, α) απαγορεύεται η διαβίβαση των εκλογικών καταλόγων ή των αποσπασμάτων τους σε τρίτα πρόσωπα και β) επιβάλλεται η καταστροφή τους σε εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο να μην υπερβαίνει τους τρεις μήνες μετά τη λήξη της προεκλογικής περιόδου.

Ακόμη και όταν τα προσωπικά δεδομένα προέρχονται από νόμιμες πηγές ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει πριν από την πραγματοποίηση της πολιτικής επικοινωνίας να συμβουλευτείται το μητρώο του άρθρου 13 παρ. 3 ν. 2472/1997, το οποίο τηρεί η ΑΠΔΠΧ, και στο οποίο εγγράφονται όσα πρόσωπα δεν επιθυμούν τα στοιχεία τους να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας για διαφημιστικούς σκοπούς μέσω ταχυδρομείου.

4.1 Ειδικές προϋποθέσεις για άσκηση δικαιωμάτων

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας, στο πλαίσιο της ικανοποίησης του δικαιώματος διαγραφής του άρθρου 17 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, οφείλει να παρέχει στα υποκείμενα των δεδομένων σε κάθε ενέργεια πολιτικής επικοινωνίας με ταχυδρομική επιστολή τη δυνατότητα εναντίωσης στη λήψη της επικοινωνίας κατά τρόπο απλό και πρόσφορο.

5. Συγκατάθεση υποκειμένου για πολιτική επικοινωνία

Η συγκατάθεση πρέπει να παρέχεται με σαφή θετική ενέργεια η οποία να συνιστά ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει ένδειξη της συμφωνίας του υποκειμένου των δεδομένων υπέρ της επεξεργασίας των δεδομένων που το αφορούν.

Η δήλωση της συγκατάθεσης, για να είναι νόμιμη, μπορεί να παρέχεται ως εξής:

(α) Η έγγραφη δήλωση συγκατάθεσης μπορεί να γίνεται μέσω της συμπλήρωσης ειδικού εντύπου, π.χ. κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων ή στο πλαίσιο λειτουργίας των πολιτικών γραφείων των υποψηφίων βουλευτών κατά την προεκλογική περίοδο, το

υποκείμενο των δεδομένων συμπληρώνει το έντυπο και το παραδίδει επί τόπου ή αποστέλλει το σχετικό έντυπο μέσω ταχυδρομείου ή τηλεομοιοτυπίας.

- (β) Η ηλεκτρονική δήλωση της συγκατάθεσης μπορεί να πραγματοποιείται π.χ. μέσω της εγγραφής των υποκειμένων των δεδομένων σε ιστοσελίδα που διατηρεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας, ή με τη συμπλήρωση ειδικού ηλεκτρονικού εντύπου και αποστολή του μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Σχετικά με τις προδιαγραφές νόμιμης δήλωσης της συγκατάθεσης ενός συνδρομητή ή χρήστη με ηλεκτρονικά μέσα για τη λήψη ηλεκτρονικής επικοινωνίας, στο πλαίσιο του άρθρου 11 του ν. 3471/2006, η Αρχή έχει εκδώσει την Οδηγία 2/2011², στην οποία περιλαμβάνονται και αναλυτικά παραδείγματα. Στη περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας ζητά από νόμιμο αποδέκτη να προωθήσει πολιτική επικοινωνία σε τρίτα πρόσωπα ή απευθύνει μήνυμα σε νόμιμο αποδέκτη του οποίου τα στοιχεία του γνωστοποιήθηκαν από τρίτο πρόσωπο, τότε θα πρέπει να τηρούνται τα προβλεπόμενα από το άρθρο 8 της Οδηγίας 2/2011.

5.1 Ειδική περίπτωση: πολιτικό κόμμα – επικοινωνία – διαβίβαση σε μέλη

Για την επικοινωνία του πολιτικού κόμματος με τα μέλη του ή με τους «φίλους» που έχουν δικαιώματα μέλους σύμφωνα με τις διατάξεις του οικείου καταστατικού, η συγκατάθεση προκύπτει από τη γενική συγκατάθεση του μέλους να συμμετέχει στο πολιτικό κόμμα.

Το πολιτικό κόμμα επιτρέπεται να διαβιβάζει σε μέλη στοιχεία άλλων μελών ή «φίλων» προς το σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας μόνον εφόσον η διαβίβαση αυτή προβλέπεται από το καταστατικό του κόμματος. Σε περίπτωση σιωπής του καταστατικού, απαιτείται η ειδική προς τούτο συγκατάθεση των μελών ή «φίλων» και τούτο διότι ένα μέλος δεν μπορεί να αναμένει ευλόγως ότι η συμμετοχή του σε ένα κόμμα, και η με τον τρόπο αυτό αποκάλυψη των πολιτικών του φρονημάτων, πρέπει να καθίσταται γνωστή σε άλλα μέλη, χωρίς να διατηρεί επαφή με αυτά.

² http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/PAGE/APDPX/LAW/ODIGIES/ITEMS/2994_2_2011.PDF